

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตบเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

Guideline for Agricultural Development of Tubtao Sub-district, Thoeng District, Chiangrai Province

กษิดิศ ศรีพันธุ์ (Kasidit Sripun)¹ สัจจา บรรจงศิริ (Sujja Banchongsiri)² วรณัย อันสำราญ (Wattana Onsumram)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรของตำบลตบเต้า 2) สภาพข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรตำบลตบเต้า 3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรตำบลตบเต้า 4) แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตบเต้า ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตบเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 2,430 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 343 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยการสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจาก ผู้นำอาชีพทางการเกษตรในแต่ละสาขา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งสิ้น 30 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพแวดล้อมของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่สูง มีอากาศร้อนชื้น มี 3 ฤดู เขตภูเขาจะมีอากาศเย็นสบายตลอดปี และมีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว มีทั้งหมด 25 หมู่บ้าน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก 2) ข้อมูลพื้นฐานเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.21 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.19 คน มีการใช้แรงงาน เฉลี่ย 3.93 คน รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 69,795.89 บาท/ปี การถือครองที่ดินเฉลี่ย 18.86 ไร่ แหล่งเงินทุนกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สถานภาพทางสังคมมีตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้านมากที่สุด รับรู้ข้อมูลด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน เฉลี่ย 6.97 ครั้ง/ปี และส่วนใหญ่ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปัญหาของเกษตรกร พบว่า มีปัญหาทั้ง 10 ด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) ด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร (2) ด้านการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม (3) ด้านสภาพท้องถิ่นและทรัพยากร (4) ด้านสิ่งจูงใจในการผลิต (5) ด้านการคมนาคมขนส่ง (6) ด้านการศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา (7) ด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร (8) ด้านกลุ่มเกษตรกร (9) ด้านการปรับปรุงพื้นที่การเกษตร (10) ด้านการวางแผนพัฒนาการเกษตร ความต้องการของเกษตรกร ทั้ง 10 ด้าน พบว่า เกษตรกรมีความต้องการปัจจัยด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตบเต้า มี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการผลิต (2) ด้านการตลาด (3) ด้านการพัฒนาเกษตรกร (4) ด้านการพัฒนาพื้นที่เกษตร (5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนาการเกษตร ตำบลตบเต้า อำเภอเทิง

¹ นักศึกษาหลักสูตรการจัดการการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช k_sripun@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. แชนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sujja.ban@stou.ac.th

³ อาจารย์ ดร. แชนงวิชาการจัดการการเกษตร สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Wattana.pinn@gmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to study 1) Environment related to the agricultural development of Tabtao Sub-district. 2) Socio-economic status of the farmers in Tubtao Sub-district 3) Problems and suggestions for Agricultural Development of farmers in Tubtao Sub-district 4) Guidelines for Agricultural Development of Tubtao Sub-district, Thoeng District, Chiang Rai Province. This research was conducted as a mixed research method. For the quantitative research, the population consisted of 2,430 farmers in Tubtao Sub-district, Thoeng District, Chiang Rai Province who registered to the Department of Agricultural Extension. The 343 sample size was based on Taro Yamane formula with the error value of 0.05. The data were collected by questionnaires and analyzed by descriptive statistics. For the qualitative research, the 30 informants were selected through purposive sampling methods. The informants were from the leaders of the agricultural group in each field and the relevant official staffs. The data were collected through participatory seminars and analyzed by content analysis. The finding showed that 1) The environment of the area is characterized by high altitudes, tropical wet with 3 seasons, the mountainous regions was cool all year round and the cold weather in winter. There were 25 villages, and the farming profession was main occupation. 2) Most farmers were male with average age of 46.21 years, the highest education was elementary school, household member was 5.19 persons, average household labor was 3.93 persons, average income was 69,795.89 baht per year, average cultivation area was 18.86 rai respectively. Most of farmers had sources of loans from the Village Fund and Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Most of farmers had social status as a village committee member. The farmers perceived information about the preparation of agricultural development plans from the village news tower of 6.97 times per year and most of the farmers have never been in contact with agricultural government official officers. 3) The farmers' problems at the high level consisted of 10 aspects as; (1) the market supports for agricultural products (2) changes in farming technologies (3) local conditions and resources (4) Incentives for farmers in production (5) transportation (6) educations that lead to development (7) agricultural credit (8) farmers group (9) agricultural area improvement (10) agricultural development planning. The highest level of farmers most requirement in the agricultural development planning in 10 aspects was market support for agricultural products. 4) The guidelines for agricultural development of Tubtao Sub-district were found in 6 aspects as; (1) production (2) marketing (3) farmer development (4) agricultural area improvement (5) natural resources and environmental conservation (6) transferring knowledge on farming technologies.

Keywords: Guideline for agricultural development, Tubtao Sub-district, Thoeng District

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งการพัฒนาจะต้องมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศ โดยแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ที่สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายรัฐบาล ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตลาดนำการผลิตชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” ครอบคลุมการพัฒนาภาคการเกษตรใน 5 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และการพัฒนา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559)

อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลตบเต่า อำเภอนาทอง จังหวัดอุดรธานี ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมายังคงใช้กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรแบบดั้งเดิม หรือมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อยเท่าที่จะทำได้ รวมถึงเกษตรกรบางส่วนตัดสินใจทำกิจกรรมการเกษตรตามคนอื่นโดยไม่ได้อาศัยความรู้เพิ่มเติม และไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรดังที่ กุญชร ศิริมงคล (2542) ได้กล่าวว่า มีปัจจัยที่จำเป็น 5 ประการ ได้แก่ ตลาดสำหรับผลผลิตทางการเกษตร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการทำฟาร์ม สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต การคมนาคมขนส่ง นอกจากนี้ยังต้องมีปัจจัยเสริมที่เป็นตัวเร่งอีก 5 ประการ ได้แก่ การศึกษาที่ทำการพัฒนา สันติภาพเพื่อการเกษตร กลุ่มเกษตรกร การปรับปรุงพื้นที่ และการวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน จึงยังไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเท่าที่ควร

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบล ซึ่งผลของการวิจัยในครั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการวางแผนปฏิบัติงานส่งเสริม และพัฒนาอาชีพเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของเกษตรกรในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลตบเต่า
2. เพื่อศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรตำบลตบเต่า
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรตำบลตบเต่า
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตบเต่า

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลตบเต่า อำเภอนาทอง จังหวัดอุดรธานี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2563 จำนวน 2,430 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 343 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลากตามสัดส่วนประชากรของแต่ละหมู่บ้าน ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรตำบลตำบล (2) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของตำบลตำบล (3) ความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของตำบลตำบล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง คือ ผู้นำอาชีพทางการเกษตรในแต่ละสาขา ได้แก่ สาขาทำนา สาขาพืชไร่ สาขาพืชสวน สาขาปศุสัตว์ และสาขาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวนสาขาละ 5 ราย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจากหน่วยงานในพื้นที่ จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 30 ราย และข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์ โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลทุติยภูมิ จากแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลตำบล ข้อมูลสารสนเทศ วารสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการเกษตร เพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาการเกษตรตำบลตำบล อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลตำบล

1.1 ความเป็นมาและลักษณะทั่วไป พบว่า ตำบลตำบลตำบลเป็นชุมชนโบราณที่เป็นแหล่งการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอเทิงในอดีต ประชากรมีทั้งคนพื้นถิ่นที่เรียกว่า “คนเมือง” และกลุ่มชาติพันธุ์คือ ชนเผ่าม้ง และชนเผ่าอาข่า เป็นที่ตั้งของ “ภูชี้ฟ้า” ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านที่แต่เดิมทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่เพียงอย่างเดียว มีการปรับตัวเข้าสู่ภาคการท่องเที่ยว และบริการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ผู้คนในชุมชน

1.2 ลักษณะทางกายภาพ พบว่า ภูมิประเทศส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 90 เป็นพื้นที่สูง ด้านตะวันออกเป็นภูเขา สลับซับซ้อน ความสูงจากระดับทะเลเฉลี่ยประมาณ 1,000 เมตร และมี “ภูชี้ฟ้า” เป็นจุดสูงสุดซึ่งมีความสูงจากระดับทะเล 1,628 เมตร จากนั้นจะค่อยๆ ลดระดับความสูงลงมาทางด้านตะวันตกจนถึงที่ราบลุ่มบริเวณเชิงเขา ทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภูซาง และวนอุทยานภูชี้ฟ้า มี “แม่น้ำหางาว” เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ทางการเกษตร สภาพภูมิอากาศร้อนชื้น มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว มีค่าอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 34.8 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และค่าอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยมีค่า 12.8 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคมโดยเขตภูเขาจะมีอากาศเย็นสบายตลอดปี และมีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,919.4 มิลลิเมตร มีฝนตกเฉลี่ย 146 วัน/ปี และมีฝนทิ้งช่วงปลายเดือน มิถุนายน ถึง กรกฎาคม

1.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่า ตำบลตำบลตำบลเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน และร้อยละ 70 สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ปัญหาทางสังคมที่พบมาก คือ หนี้สินในครัวเรือน ยาเสพติด และการขาดแคลนแรงงาน ด้านประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมานั้น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือทางศาสนา

1.4 ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตร พบว่า เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนในตำบลตำบล โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตอย่างต่อเนื่อง จากเดิมผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อขาย โดยใช้เทคนิคและเทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น เช่น การใช้พืช หรือสัตว์พันธุ์ดี การใช้เครื่องจักรการเกษตร สารเคมีทางการเกษตร เป็นต้น ด้านการตลาด ส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังมีการผลิตในรูปแบบเกษตรพันธสัญญาในพืชบางชนิด แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับวางแผนการผลิตที่เหมาะสมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวเกษตรกรและสภาพแวดล้อมในระยะยาวได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

2. สภาพข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรตำบลบับเต่า

2.1 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลบับเต่า พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.4 เป็นเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 31.6 มีอายุเฉลี่ย 46.21 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีสถานภาพสมรส และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.19 คน

2.2 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรตำบลบับเต่า พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้แรงงานที่มาจากครัวเรือนและจากการจ้าง โดยจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.93 คน รายได้ในภาคเกษตร เฉลี่ย 52,649.59 บาท/ปี ส่วนใหญ่มาจากการทำไร่ และมีรายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 17,146.30 บาท/ปี ส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพรับจ้าง และมีรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือนเฉลี่ย 69,795.89 บาท/ปี มีการถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร มีที่ดินรวมทั้งหมดเพื่อทำการเกษตรเฉลี่ย 18.86 ไร่ แหล่งเงินทุนด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการกู้เงินจากแหล่งต่างๆ เฉลี่ย 0.98 แห่ง และมีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด

2.3 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรตำบลบับเต่า พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46.4 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 53.6 เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิก 1-2 กลุ่ม และมีการเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 0.76 กลุ่ม ด้านสถานภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.9 ไม่มีตำแหน่งสังคม เกษตรกรร้อยละ 34.7 มีตำแหน่งทางสังคม โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคม 1-2 ตำแหน่ง และมีตำแหน่งทางสังคมเฉลี่ย 0.44 ตำแหน่ง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน และมีจำนวนครั้งในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เฉลี่ย 6.97 ครั้ง/ปี การติดต่อกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่เคยติดต่อ และมีจำนวนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐด้านการเกษตร เฉลี่ย 1.24 ครั้ง/ปี

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร

3.1 จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีปัญหา โดยรวมทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

(n=343)

ปัญหาของเกษตรกร เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปรผล
1. ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร	3.87	0.90	มาก
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม	3.78	0.88	มาก
3. สภาพท้องถื่นและทรัพยากร	3.60	0.85	มาก
4. สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต	3.73	0.80	มาก
5. การคมนาคมขนส่ง	3.78	0.85	มาก
6. การศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา	3.63	0.85	มาก
7. สินเชื่อเพื่อการเกษตร	3.63	0.95	มาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ปัญหาของเกษตรกร เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปรผล
1. ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร	3.87	0.90	มาก
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม	3.78	0.88	มาก
8. กลุ่มเกษตรกร	3.75	1.04	มาก
9. การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร	4.13	0.82	มาก
10. การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง	3.60	0.97	มาก
รวม	3.75	0.70	มาก

3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร

เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร มีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

3.2.1 ด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร มีข้อเสนอแนะว่า จากปัญหาคาผลผลิตตกต่ำ พ่อค้าคนกลางกดราคาระงับให้ให้มีการวางแผนการตลาดเพื่อรองรับสินค้าเกษตร

3.2.2 ด้านการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม มีข้อเสนอแนะว่า จากปัญหาขาดแหล่งน้ำขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืช แนะนำให้มีการจัดอบรมด้านการบริหารจัดการน้ำและการจัดการศัตรูพืช

3.2.3 ด้านสภาพท้องถิ่นและทรัพยากร ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การเกษตรมีราคาแพง

3.2.4 ด้านสิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การขาดแหล่งจำหน่ายสินค้าในชุมชน

3.2.5 ด้านการคมนาคมขนส่ง ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การขนส่งไม่ดี

3.2.6 ด้านการศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การขาดองค์ความรู้ด้านการเกษตร, การขาดบุคลากรที่ให้ความรู้ทางการเกษตรอย่างทั่วถึง

3.2.7 ด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตร ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การขาดดอกเบี้ยแพง

3.2.8 ด้านกลุ่มเกษตรกร ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์การรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายสินค้า, การขาดความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

3.2.9 ด้านการปรับปรุงพื้นที่การเกษตร ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาคูเปอร์ที่ดินทำการเกษตรไม่มีเอกสารสิทธิ์

3.3 จากการศึกษาความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของตำบลตำบลเตาพบว่า เกษตรกรมีความต้องการระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 9 ด้าน แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ระดับความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร

(n=343)

ความต้องการของเกษตรกร เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
1. ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร	4.21	0.76	มากที่สุด
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม	4.09	0.80	มาก
3. สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร	4.03	0.83	มาก
4. สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต	4.03	0.80	มาก
5. การคมนาคมขนส่ง	4.14	0.76	มาก
6. การศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา	4.01	0.87	มาก
7. สินเชื่อเพื่อการเกษตร	4.02	0.84	มาก
8. กลุ่มเกษตรกร	3.98	0.83	มาก
9. การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร	4.16	0.79	มาก
10. การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง	4.07	0.80	มาก
รวม	4.07	0.71	มาก

4. แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลต้าเต้า

จากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สามารถนำมาสรุปเป็นตารางวิเคราะห์ SWOT มีรายละเอียด ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 วิเคราะห์จุดแข็งภายใน กับ โอกาสภายนอก

จุดแข็ง (S) ปัจจัยภายใน	โอกาส (O) ปัจจัยภายนอก
1. มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และคุณภาพดินเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม 2. ถนนเส้นหลักที่ใช้ในการคมนาคมภายในตำบลส่วนใหญ่มีสภาพใช้การได้ดี 3. ประชากรในตำบลแต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร ทำให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ภายในครัวเรือน	1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สินค้าเกษตร และอาหารปลอดภัย ฯลฯ 2. ภาครัฐให้ความสำคัญด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ของตนเอง 3. มีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ด้านการเกษตรประจำอยู่ในพื้นที่
กลยุทธ์เชิงรุก (SO) : ใช้จุดแข็งเกาะกุมโอกาส	
1. การผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด 2. การยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	

ตารางที่ 4 วิเคราะห์จุดแข็งภายใน กับ อุปสรรคภายนอก

จุดแข็ง (S) ปัจจัยภายใน	อุปสรรค (T) ปัจจัยภายนอก
1. มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และคุณภาพดินเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม 2. ถนนเส้นหลักที่ใช้ในการคมนาคมภายในตำบลส่วนใหญ่มีสภาพใช้การได้ดี 3. ประชากรในตำบลแต่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร ทำให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ภายในครัวเรือน	1. การเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ไฟป่า ภัยหนาว 2. พื้นที่เป็นเขาสูงชัน และเป็นป่าต้นน้ำ ซึ่งประชากรในตำบลไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เนื่องจากอยู่ในเขตอนุรักษ์ 3. พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เกษตรกรขาดพื้นที่ทำกิน และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ 4. การนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว 5. เกิดโรคระบาดในพืช และสัตว์ ทำให้ผลผลิตเสียหาย 6. ผู้บริโภคเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพสินค้าเกษตร 7. ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ตามราคาที่กำหนดจากแหล่งตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ในการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี น้ำมัน เชื้อเพลิง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

7. ราคาผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์
ราคาของพ่อค้าคนกลางทำให้ราคาในแต่ละปีไม่แน่นอน และ
เกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาได้

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) : ใช้จุดแข็งหลีกเลี่ยงภัยคุกคาม

1. สนับสนุนการจัดการความเสี่ยงที่จะกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร
2. ส่งเสริม และสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตร

ตารางที่ 5 วิเคราะห์จุดอ่อนภายใน กับ โอกาสภายนอก

จุดอ่อน (W) ปัจจัยภายใน	โอกาส (O) ปัจจัยภายนอก
1. แหล่งน้ำสาธารณะของตำบลตำบลแต่มีไม่ครบทุกหมู่บ้าน ไม่เพียงพอในการกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ส่วนแหล่งน้ำที่มีใช้ในปัจจุบันนั้นพบว่ามีสภาพตื้นเขิน 2. ถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตรมีสภาพชำรุดเสียหายโดยเฉพาะ ในฤดูฝนทำให้การเดินทาง และขนส่งผลผลิตทางการเกษตรมีความยากลำบาก 3. เกษตรกรในตำบลขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต 4. เกษตรกรขาดการรวมกลุ่ม 5. เกษตรกรเพิ่มรอบการผลิตทางการเกษตรต่อปีมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นส่งผลให้ดินเริ่มเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมีในปริมาณมากเป็นระยะเวลานาน 6. ขาดการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำ การใช้สารเคมี ขยะมูลฝอย ฯลฯ มีการบุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตร เช่น ปลูกยางพารา ปลูกข้าวโพด ฯลฯ	1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สินค้าเกษตร และอาหารปลอดภัย ฯลฯ 2. ภาครัฐให้ความสำคัญด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ของตนเอง 3. มีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ด้านการเกษตรประจำอยู่ในพื้นที่

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) : เอาชนะจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาส

1. พัฒนาศักยภาพความรู้เกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ
2. สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร
3. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
4. ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร
5. เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
6. เสริมสร้างการเรียนรู้และขยายผลการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 6 วิเคราะห์จุดอ่อนภายใน กับ อุปสรรคภายนอก

จุดอ่อน (W) ปัจจัยภายใน	อุปสรรค (T) ปัจจัยภายนอก
1. แหล่งน้ำสาธารณะของตำบลตำบลแต่มีไม่ครบทุกหมู่บ้าน ไม่เพียงพอในการกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ส่วนแหล่งน้ำที่มีใช้ในปัจจุบันนั้นพบว่าสภาพตื้นเขิน 2. ถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตรมีสภาพชำรุดเสียหายโดยเฉพาะในฤดูฝนทำให้การเดินทาง และขนส่งผลผลิตทางการเกษตรมีความยากลำบาก 3. เกษตรกรในตำบลขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต 4. เกษตรกรขาดการรวมกลุ่ม 5. เกษตรกรเพิ่มรอบการผลิตทางการเกษตรต่อปีมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นส่งผลให้ดินเริ่มเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมีในปริมาณมากเป็นระยะเวลานาน 6. ขาดการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำ การใช้สารเคมี ขยะมูลฝอย ฯลฯ มีการบุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตร เช่น ปลูกยางพารา ปลูกข้าวโพด ฯลฯ	1. การเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ไฟป่า ภัยหนาว 2. พื้นที่เป็นเขาสูงชัน และเป็นป่าต้นน้ำ ซึ่งประชากรในตำบลไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เนื่องจากอยู่ในเขตอนุรักษ์ 3. พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เกษตรกรขาดพื้นที่ทำกิน และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ 4. การนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยเฉพาะพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว 5. เกิดโรคระบาดในพืช และสัตว์ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ผู้บริโภคเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพสินค้าเกษตร 6. ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ตามราคาที่กำหนดจากแหล่งตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ในการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี น้ำมัน เชื้อเพลิง 7. ราคาผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลางทำให้ราคาในแต่ละปีไม่แน่นอน และเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาได้
กลยุทธ์เชิงรับ (WT) : ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภัยคุกคาม	
1. เสริมสร้างความรู้ การใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	

จากผลการวิเคราะห์ SWOT ได้นำมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตำบล อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ด้านการผลิต ได้แก่ การขอรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP (ข้าว และ ลิ้นจี่), การจัดตั้ง ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน, การส่งเสริมการเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง

4.2 ด้านการตลาด ได้แก่ การพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรโดยใช้ระบบสหกรณ์, การจัดตั้งคณะกรรมการระดับตำบลเพื่อควบคุมดูแลการซื้อขายที่เป็นธรรม

4.3 ด้านการพัฒนาเกษตรกร ได้แก่ การรับสมัครเยาวชนเกษตรกรและพัฒนาให้เป็น Young Smart Farmer (YSF), การประเมินศักยภาพและจัดทำแผนพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

4.4 ด้านการพัฒนาพื้นที่เกษตร ได้แก่ การจัดสร้างฝายชะลอน้ำ, การปรับปรุงถนนเพื่อการเกษตร, การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะ, การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร

4.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การจัดอบรมและสร้างเครือข่ายลดการเผาระดับตำบล, การจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สารชีวภัณฑ์, การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

4.6 ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบด้านการเกษตรประจำตำบล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลตำบลเต่า เศรษฐกิจสังคม ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกร ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตำบลเต่า มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรโดยได้ศึกษาระดับปัญหาเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร รวมทั้ง 10 ด้าน คือ ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต การคมนาคมขนส่ง การศึกษาทำให้เกิดการพัฒนาสินค้าเพื่อการเกษตร กลุ่มเกษตรกร การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรทั้ง 10 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการปรับปรุงพื้นที่การเกษตรมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงที่สุด เนื่องจากสภาพพื้นที่บางส่วนของตำบลตำบลเต่าอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และวนอุทยาน มีภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูงชันอยู่แนวตะเข็บชายแดนยากแก่การเข้าถึง จึงส่งผลให้ประสบปัญหาด้านการปรับปรุงพื้นที่การเกษตร และการครอบครองที่ดิน รองลงมา ได้แก่ ด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่ยังไม่มีแหล่งซื้อขายในชุมชน ด้านการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์มที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ด้านการคมนาคมขนส่งที่มีปัญหาลำเลียงผลผลิตขาดรถบรรทุก ด้านกลุ่มเกษตรกรที่ขาดการรวมกลุ่มและไม่เข้มแข็ง ด้านสิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิตเนื่องจากบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงโครงการความช่วยเหลือจากภาครัฐได้อย่างทั่วถึง ด้านการศึกษาที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรยังขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านสินค้าเพื่อการเกษตรที่มีหลักเกณฑ์ไม่เหมาะสมกับสภาวะทางเศรษฐกิจปัจจุบัน ด้านสภาพท้องถิ่นและทรัพยากรที่ไม่สามารถหาซื้อสินค้าและอุปกรณ์การเกษตรได้ในชุมชน และด้านการวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้องที่เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ สถาวร ดวงตา (2553) ที่พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาทั้ง 10 ด้าน เช่นเดียวกัน และการศึกษาของ วิภาพร ศรีวิชัย และคณะ (2562) พบว่า ความต้องการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกรในอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน พบปัญหาด้านการตลาด คือ พ่อค้าคนกลางกดราคา หน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องไม่มีตลาดรองรับ ราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่คุ้มค่าลงทุน และไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิต เช่นกัน

2. ความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของตำบลตำบลเต่า โดยได้ศึกษาระดับความต้องการเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร รวมทั้ง 10 ด้าน พบว่า ความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรในปัจจัยด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรในปัจจัยต่างๆ อยู่ในระดับมาก 9 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การคมนาคมขนส่ง การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง สิ่งจูงใจเกษตรกรใน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

การผลิต สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร สินเชื่อเพื่อการเกษตร การศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา และกลุ่มเกษตรกร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพ ดวงตา (2553) ที่พบว่า เกษตรกรมีความต้องการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในปัจจัยต่างๆ ทั้ง 10 ปัจจัยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรมีระดับความต้องการมากที่สุด และฉวีวรรณ เจริญผ่อง และคณะ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่โกโก้มากที่สุด เนื่องจากกลุ่มแปลงใหญ่จะมีการติดต่อซื้อขายล่วงหน้ากับผู้ซื้อโดยตรง ทำให้มีตลาดรองรับสินค้าที่แน่นอนรวมถึงมีการรับประกันราคาผลผลิต สร้างความมั่นใจแก่เกษตรกรซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมการเป็นสมาชิกกลุ่มฯ

3. แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลต้าเต่า

3.1 สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลต้าเต่า

จากการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สามารถนำมาสรุปเป็นปัญหาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1.1 ปัญหา ภาพรวมของความพึงพอใจในการทำกิจกรรมเกษตร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่ายังไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพมากเท่าที่ควรเนื่องจากมีข้อจำกัด และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรใน 4 ด้าน คือ กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

3.1.2 ข้อเสนอแนะ ควรนำปัญหาที่ชุมชนประสบมาวิเคราะห์ เพื่อให้เกษตรกรมีแนวทางในการพัฒนาการทำกิจกรรมเกษตรที่เหมาะสมกับตนเอง และสอดคล้องบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

3.2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบว่า จะต้องจัดทำแผนพัฒนาให้ครบถ้วนครอบคลุมทุกด้านตามศักยภาพของชุมชน คือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาเกษตรกร ด้านการพัฒนาพื้นที่เกษตร ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อให้การแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของชุมชนประสบความสำเร็จ โดย ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) คือ มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และคุณภาพดินเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ถนนเส้นหลักที่ใช้ในการคมนาคมภายในตำบลส่วนใหญ่มีสภาพใช้การได้ดี ประชากรในตำบลต้าเต่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร ทำให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ภายในครัวเรือน มีหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ด้านการเกษตรประจำอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อน (Weakness) คือ การเกิดภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย ดินโคลนถล่ม ไฟป่า ภัยหนาว การกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ส่วนแหล่งน้ำที่มีใช้ในปัจจุบันนั้นพบว่า มีสภาพตื้นเขิน พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเขาสูงชัน และเป็นป่าต้นน้ำ ซึ่งประชากรในตำบลไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้เนื่องจากเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ถนนเข้าสู่พื้นที่การเกษตรมีสภาพชำรุดเสียหายโดยเฉพาะในฤดูฝนทำให้การเดินทางและขนส่งผลผลิตทางการเกษตรมีความยากลำบาก เกษตรกรในตำบลขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต เกษตรกรเพิ่มรอบการผลิตทางการเกษตรต่อปีมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้นส่งผลให้ดินเริ่มเสื่อมโทรมจากการใช้สารเคมีในปริมาณมากเป็นระยะเวลานาน ขาดการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำ การใช้สารเคมี ขยะมูลฝอย ฯลฯ มีการบุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตร ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส (Opportunities) คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมทั้งนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สินค้าเกษตร และอาหารปลอดภัย ฯลฯ ภาครัฐให้ความสำคัญด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ของตนเอง ปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรค (Threats) คือ พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ เกษตรกรขาดพื้นที่ทำกิน และไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ การนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขันกับผู้ประกอบการท้องถิ่น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

โดยเฉพาะพืชผัก ผลไม้เมืองหนาว เกิดโรคระบาดในพืช และสัตว์ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ผู้บริโภคเกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพสินค้าเกษตร ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรมีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ตามราคาที่กำหนด จากแหล่งตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ในการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิงราคาผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลางทำให้ราคาในแต่ละปีไม่แน่นอน และเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาได้ ซึ่งสอดคล้องกับวารุณี ลายหงส์ (2558) พบว่า ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของแต่ละศูนย์ที่แตกต่างกันจะ ส่งผลต่อการดำเนินงานที่แตกต่างกัน และกฤษฎาภรณ์ ชัยสุภลักษณ์ (2555) พบว่า เกษตรกร กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตรการหาวิธีแก้ไข้ปัญหาของชุมชน การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน และวรรัชมาส แสงประทุม (2560) พบว่า การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกลุ่มผู้ผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ส่งผลให้กลุ่มสามารถนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ไปกำหนดแนวทางการส่งเสริมกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

3.3 แนวทางการพัฒนาการเกษตรของตำบลตำบล อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการพัฒนาเกษตรกร ด้านการพัฒนาพื้นที่เกษตร ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ กฐิน ศรีมงคล (2542) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยในการพัฒนาการเกษตรในทางสังคมศาสตร์หรือทางด้านสังคมมนุษย์นั้นได้พิจารณาปัจจัยที่มีความจำเป็น 5 ประการ คือ ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการทำฟาร์ม สภาพท้องถิ่นและทรัพยากร สิ่งจูงใจเกษตรกรในการผลิต การคมนาคมขนส่ง และปัจจัยที่เป็นตัวเร่งอีก 5 ประการ คือ การศึกษาทำให้เกิดการพัฒนา สันเชื่อเพื่อการเกษตร กลุ่มเกษตรกร การปรับปรุงพื้นที่การเกษตร การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559) ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิตชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน” ครอบคลุมการพัฒนาภาคการเกษตรใน 5 ด้าน ประกอบด้วยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ได้อย่างยั่งยืนที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) เกษตรกรสามารถวางแผนการทำการกิจกรรมเกษตรได้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

1.2 ข้อเสนอแนะต่อผู้นำชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

- 1) ควรมีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาตามความจำเป็นของเกษตรกรในแต่ละชุมชน โดยแบ่งเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อใช้เป็นกรอบเวลาในการเสนอขอโครงการ
 - 2) ผู้นำต้องชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ว่าการดำเนินการพัฒนาในทุกขั้นตอนเป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ใช่การรอรับความช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว
 - 3) การวัดผลสำเร็จของการพัฒนาต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ไม่ควรใช้รายได้เป็นตัวชี้วัดแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งอาจทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์
- 1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 1) หน่วยงานสามารถจัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของเกษตรกร
 - 2) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานจะทำให้ประสบความสำเร็จในระดับที่สูงขึ้น
 - 3) ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาให้มีความรู้ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 2.1 ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ทุก 5 ปี เพื่อเป็นการทบทวนสถานการณ์ในพื้นที่ให้เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับกรอบระยะเวลาของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่จัดทำโดยองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2 ควรทำการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการเกษตรในระดับต่างๆ
 - 2.3 ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเกษตรในแต่ละเรื่องว่ามีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). รายงานทะเบียนเกษตรกร. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2564, จาก http://farmer.doae.go.th/farmer/report_all
- กรมอุตุนิยมวิทยา.(2564). สถิติภูมิอากาศ. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564, จาก <http://tmd.go.th>
- กรฐิน ศรีมงคล. (2542). การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาการเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กรีฎาภรณ์ ชัยสกุลลักษณ์. (2555). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลสุนาริ อำเภอมืองนครราชสิมา จังหวัดนครราชสิมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ฉวีวรรณ เจริญพอง และคณะ. (2565). ปัจจัยการตัดสินใจเข้าร่วมเกษตรแปลงใหญ่โกโก้ ของเกษตรกรในอำเภอมืองนครราชสิมา จังหวัดลำปาง. วารสารแก่นเกษตร, 50(3), 710-718.
- วรชมาส แสงประทุม. (2560). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ ตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

วารุณี ลายหงส์. (2558). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์การจัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดสระบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

วิภาพร ศรีวิไชย และคณะ. (2562). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองหลังนาของเกษตรกรในอำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน. ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9 วันที่ 29 พฤศจิกายน 2562 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 1204-1215

สถาพร ดวงตา. (2553). ความต้องการของเกษตรกรเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลนาโป่ง อำเภอด่าน จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลดับเต่า. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี 2561-2565. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2563, จาก http://www.tubtaothoeng.go.th/index.php?_mod=ZmlsZXM&type=NTk

